

JORDEMØDRE I LÆGEPRAKSIS

HVAD LAVER EN JORDEMODER I EN LÆGEPRAKSIS?

■ Jordemødre kan varetage fødsler. Men de kan også meget andet. Derfor er der god fornuft i at ansætte dem i lægepraksis.

■ Jordemoderen har lært fysiologi, anatomi, embryologi, genetik, gynækologi, antikonception, farmakologi og sygdomslære i det omfang sygdommene har relevans for reproduktiv sundhed, sygdom og for mor og barn under graviditet, fødsel, ammeetablering og familiedannelse. I dette felt er hun selvstændigt autoriseret inden for det ukomplerede forløb, og hun henviser samt **samarbejder med lægen om komplikationer**. Men derudover har jordemoderen, som andre sundhedsfaglige professionsbachelorere, en god baggrund for at blive oplært indenfor arbejdsfeltet i almen praksis og speciallægepraksis.

■ Jordemødre har en enkel tilgang til at tale om **seksuel sundhed** med unge, voksne og gamle, kvinder og mænd. De kan vejlede om prævention, oplæres i at anlægge spiral, HPV-screene og tage smear, rådgive og behandle i klimakteriet, i forbindelse med vulvagenere, kønssygdomme og inkontinensproblemer samt foretage abortsamtaler og andre sundhedsfremmesamtaler **under lægens bemyndigelse**.

■ Vægtstoprådgivning, rygestoprådgivning, støtte ved spiseforstyrrelse eller lettere depressive tilstande ligger også inden for den kompetence, som en jordemoder besidder. Jordemoderen vil også kunne **oplæres i nye processer**, såsom KOL-kontroller, kontrol af lungefunktion, antabusadministration og støtte til patienter med en anamnese med stofmisbrug.

■ Jordemoderen er uddannet i hypertension og diabetes hos gravide, som enten har én af diagnoserne eller får den i relation til graviditeten. Det er et godt udgangspunkt at bygge oven på, når lægen vil anvende medhjælp til gruppen af **borgere med kroniske sygdomme**. Her som i mange andre opgaver i praksis er den sundhedsfremmende samtale et af flere redskaber, som jordemoderen besidder.

■ Jordemødre er uddannet i det spæde barns fysiologi, anatomi og ernæringsbehov og foretager **børne- og trivselsundersøgelser af nyfødte**. Jordemødre kan efter oplæring også varetage børne- og trivselsundersøgelser af småbørn og opspore afvigelser, samt oplæres yderligere i auskultation. Jordemødre er **specialister i amning** og kan vejlede ved amme- og ernæringsproblemer samt iværksætte behandling ved eksempelvis brystbetændelse og svamp.

■ Jordemødre er **kendt med vaccinationsprincipper** og metoder og kan varetage information, vaccination og opfølgning af både børnevaccinationsprogrammet, men også af rejse- og influenzavaccinationer.

■ Jordemødre kan foretage urinundersøgelse, blodprøvetagning med forskellige teknikker, anlægge venflon, tage EKG og administrere infusioner. Hun kan måle blodtryk, anlægge blærekateter samt tage diverse infektionsprøver. Hun kan endvidere varetage suturfjernelse og lære fodvor-tebehandling, sårbehandling og andre hyppigt **forekommende behandlinger og undersøgelser** i praksis.

■ En del jordemødre har haft et kortere kursus i akupunktur til brug hos gravide og fødende/barslende. Der vil i givet fald kunne bygges videre på den tekniske grundviden, således at det kan udvides til et højere niveau og en større patientgruppe.

■ Jordemødre er uddannet til at kommunikere individuenteret – på tværs af etnicitet, uddannelsesniveau, alder og køn. Jordemødre er trænet i overblik og arbejdstilrettelæggelse under såvel rolige som pressede arbejdsvilkår.

■ Telefonpasning og planlægning indgår i jordemødres arbejde. Jordemødre kender til travlhed og spidsbelastning og er vant til det akutte arbejde, hvor prioritering af henvendelser ofte er en nødvendighed.

■ Jordemoderen er vant til at have selvstændige konsultationer, hvor hun skelner mellem ukompliceret og kompliceret, og viderehenviser, når behovet opstår. Hun er fra sin grunduddannelse og fødeafdelingspraksis vant til og trænet i tværfagligt og tværsektorielt samarbejde.

■ Alt i alt er jordemødre en faggruppe, som alment praktiserende læger og speciallæger kan have glæde af at medtænke i opgaveløsningen.

VI HAR ET GODT TILBUD

Siden 2007 har det været skiftende regeringers målsætning at uddanne jordemødre til et bredt arbejdsområde, der ligger udover fødegangen. Således har vi også set flere og flere jordemødre, der søger og får ansættelse i almen praksis og speciallægepraksis.

Det er jordemødrene glade for, og det er lægerne glade for. Vi vil med denne pjeces vise nogle af de erfaringer, som både læger og jordemødre har fået efter en del år sammen. Vi håber naturligvis, at vi med pjecen kan inspirere flere læger til at ansætte jordemødre i deres praksis og flere jordemødre til at søge ansættelse i lægepraksis.

Jordemødre har gennem deres uddannelse en lang række kompetencer, som umiddelbart kan bruges i en lægepraksis. Jordemødre har det samme fokus på forebyggelse og styrkelse af patienterne, som praksislæger har. Som eksemplerne i denne pjeces viser, så er jordemødre uddannelses- og omstillingsparate, og derfor bliver det til gode samarbejder.

Vi håber, at flere læger vil lade sig inspirere af eksemplerne i pjecen. Jordemoderforeningen stiller sig gerne til rådighed med yderligere rådgivning om jordemødres kompetencer og anvendelse i lægepraksis.

Lillian Bondo

*Formand for
Jordemoderforeningen, MPA*

Jeg lærte at lægge spiral op for ni måneder siden. Jeg fik det vist, men der efter var der ikke nogen, der stod og kiggede mig over skulderen. De stoler på, at jeg har min faglighed med mig og spørger, hvis jeg møder udfordringer.

Louise Sørensen, jordemoder

Man skal være gearet til at have hjælpepersonale, og det var en jordemoder, jeg havde mest brug for. Hun er heller ikke bange for lidt blod.

Kaj Bernth, læge

JORDEMODER I MESTERLÆRE

Læge Kaj Bernth ansatte en jordemoder, så snart patientgrundlaget i klinikken i Brønderslev var stort nok til at udnytte hendes kompetencer. Det er således de kompetencer, som uddannelsen og erfaringen fra arbejdet med gravide, fødende og barslende har bibragt hende, som Kaj Bernth havde brug for. Så selvom en jordemoder kan oplæres til at varetage de samme områder som en sygeplejerske, var det ikke målet.

Oplæringen er primært mesterlære, idet Kaj Bernth og Louise Sørensen, som er ansat som jordemoder på klinikken, har klinikrum lige over for hinanden, så det er nemt at stikke hovedet ind og vende en problemstilling.

Jordemoder Louise Sørensen havde været jordemoder i omkring 15 år og trængte til nye udfordringer. Hun overvejede, om det skulle være i form af uddannelse eller et skift af arbejdssted. Det blev det sidste, og det er hun super tilfreds med i dag.

Louise Sørensen laver alle typer gynækologiske undersøgelser, lægger spiral op, tager smearprøver, undersøger og udreder blødnings- og hormonelle forstyrrelser og undersøger for alle typer kønssygdomme. Derudover varetager hun også undersøgelser og behandling af klimakterieudfordringer, urinvejsinfektioner, vejledning og opstart af fertilitetsbehandling, ligesom vejledning om præventionsmetoder og abortstøttesamtaler hører til hendes arbejdsopgaver. Der ud over varetager hun også mange af børneundersøgelserne og alle børnevaccinationer.

Louise Sørensen varetager endvidere alle tre graviditetsundersøgelser, der ligger hos egen læge, og har en del samtaler med gravide, hvor graviditeten gør det svært for dem at

passe jobbet. Nogen gange kan det løses med omlægninger i arbejdet, andre gange skal der en sygemelding til.

Louise Sørensen havde regnet med, at hendes arbejdsopgaver ville lappe mere ind over sygeplejerskens. Men det er ikke tilfældet. De har hver deres områder. Til gengæld kan de i høj grad inspirere og lære af hinanden.

Både læge og jordemoder beskriver det tværfaglige samarbejde og sparringen på klinikken som fantastisk. Alle har deres nicher, hvor de er fagligt stærke. Det bidrager i høj grad til at gøre løsningerne så optimale som muligt for patienterne.

OPLYSNINGER OM KLINIKKEN

'Lægerne i Bredgade' er en almen praksis med flere læger i kompagniskab beliggende i Brønderslev. Klinikken har tre læger, tre sygeplejerske, en jordemoder og fire sekretærer/klinikassistenter

Jeg ser mange gode forløb, når jordemoderen taler med patienterne om livsstilsforhold som rygning og overvægt.

Katrine Gibsholm-Madsen, læge

I princippet gør jeg alt, som praksissygeplejersken gør. Alle gør det, der er brug for.

Stine Mandal, jordemoder

KVINDERNE ER GLADE. OG MÆNDENE GRINER LIDT

Som kvindelig læge med mange kvindelige patienter kan der være store fordele ved at ansætte en jordemoder. Det er læge Katrine Gibsholm-Madsens erfaring. Hun driver sammen med sin mand klinik i Lyngby nord for København, og har, udover en sygeplejerske, jordemoder Stine Mandal ansat. Jordmoderen har alle tre samtaler med de gravide i et tæt samarbejde med en af lægerne, og hun står for de rutinemæssige smeartagninger, samtaler om prævention og undersøgelse for seksuelt overførte sygdomme.

Katrine Gibsholm-Madsen oplever, at kvinderne er meget glade og trygge ved at komme hos jordmoderen, uanset om det er i forbindelse med graviditet, til en forebyggende gynækologisk undersøgelse eller til en samtale om overgangsalderen. Jordmoderen har tiden, og hun er god til at skabe et trygt rum, hvor man også kan tale om mere prekære ting. Lægen ser også en gevinst ved at have en jordemoder ansat efter, at de nybagte mødre ofte bliver udskrevet seks timer efter fødslen. Det skaber et behov for hjælp ved blandt andet ammeproblemer – en opgave som en jordemoder umiddelbart kan tage på sig.

Stine Mandal står for klinikkens vaccinationsprogrammer og »laver i princippet alt«, som for eksempel en sygeplejerske også laver: tager blodprøver, skyller ører, fjerner suturer, tager blodtryk – og telefoner. Alle gør det, som der er brug for, og matchet læge/sygeplejerske/jordemoder er efter jordmoderens erfaring rigtig givende.

Katrine Gibsholm-Madsen bliver jævnligt kontaktet af lægekolleger om hendes erfaring med at have en jordemoder an-

sat. Og der er ingen tvivl: Det er en gevinst i deres praksis. Jordemødre er dygtige håndværkere, der hurtigt tilegner sig viden ved sidemandsoplæring, som det også sker med klinikkens reservelæger. Stine Mandal har lært smeartagning og podning for clamidia på denne måde og har deltaget i kursus om smeartagning for praksispersonale på Lægedage.

Og jo, ind i mellem er der mænd, der trækker på smilebåndet, når de får at vide, at de skal til jordemoder. Men tilfredsheden er oftest større end grinet, når de forlader klinikken efter, at jordemoder Stine Mandal for eksempel har fjernet en sutur, tjekket blodtrykket eller de sammen er kommet dybere ind i en samtale om, hvordan man bedst griber et rygestop an.

OPLYSNINGER OM KLINIKKEN

'Lægerne Katrine og Kåre Gibsholm-Madsen' er en almen praksis beliggende i Lyngby. Klinikken har to læger, en sygeplejerske og en jordemoder.

Jeg elsker at have med mennesker i alle aldre at gøre – om det så er ved vaccination af et barn, eller når jeg taler med en ældre kvinde om tørre slimhinder.

Signe Marie Plenge, jordemoder

Vi informerer om, at vi har vores egen »hus-jordemoder« ansat, og at det kan være et alternativ til åben konsultation i jordemodercentret og til sundhedsplejerske. Det er de gravide og nybagte mødre rigtig glade for. Og dem får vi en del henvendelser fra.

Sine Sand, læge

»LIGE TIL HØJREBENET«

Det var en uopfordret ansøgning, der fik læge Sine Sand til at kontakte og siden ansætte jordemoder Signe Marie Plenge. Ansøgningen tiltalte den sønderjyske læge, der sammen med sin kompagnon har haft klinikken Sand og le-Fevre i Aabenraa siden 2012.

Det viste sig også, at jordemoderen havde en faglig profil, som kunne bruges i klinikken, hvor hun i dag blandt andet er ansvarlig for hele vaccinationsprogrammet. Signe Marie Plenge har desuden den første graviditetsundersøgelse, hvor hun har mulighed for at optage en grundig svangrejournal. Det ligger ifølge lægen desuden også »lige til højrebenedet«, at jordemoderen tager sig af rutinesmear, der tidligere var en lægeopgave, og den samtale, der følger med om blandt andet knibefunktion, eventuel inkontinens og udredning heraf.

Signe Marie Plenge bruger sin viden om sundhedsfremme i samtaler med patienter med diabetes og hjerteproblemer og foretager kontrol af patienter med kroniske sygdomme. Jordemoderen benytter kontakten med kronikerne til en snak, om de får taget den medicin, de er blevet ordineret, og om det for eksempel lykkes at gå det antal daglige skridt, som læge og patient tidligere har aftalt. Det er jordemoderens indtryk, at det kan være nemmere at være ærlig over for hende end over for lægen, når det er svært at leve op til de gode råd. Og så har hun mulighed for at tage den tid, som en samtale om at ændre vaner eller en samtale med en bekymret patient, kan tage.

Sine Sand har kun positive erfaringer med at have ansat en jordemoder, men man skal som ved ansættelse af al nyt personale være opmærksom på kvalifikationerne. Få jordemødre har erfaring med for eksempel KOL-patienter,

smerte- og sårbehandling, og Signe Marie Plenge har da også haft behov for kurser. Til gengæld er jordemødre vant til konsultationsarbejde fra deres grunduddannelse og har kompetencer inden for den sundhedsfremmende og motiverende samtale. Og rådgivning ved behov for vægttab er det samme overfor for eksempel en mandlig diabetiker som overfor en gravid kvinde.

Både på det personlige og det faglige plan er Signe Marie Plenge meget tilfreds med at arbejde i almen praksis. Det giver mulighed for kontinuitet i kontakten med patienterne, og så giver det tværfaglige samarbejde med læger, sygeplejersker og sekretærer en »fantastisk synergieffekt«.

OPLYSNINGER OM KLINIKKEN

'Lægerne Sand og le-Fevre' er beliggende i Aabenraa. Klinikken har to læger, en sygeplejerske, en lægesekretær og en jordemoder.

I andre specialer end gynækologi og fertilitet kan en sygeplejerske måske være ligeså god som en jordemoder, men her er en jordemoder bedst.

Læge Bjarne Stigsby

Vi arbejder med en udpræget grad af selvstændighed. Det skal man kunne lide – jeg synes, at det er dejligt tilfredsstillende.

Jordemoder Helle Beckmann

JORDEMØDRE HAR FOKUS PÅ KVINDER

Gynækologisk Klinik Taastrup arbejder både med gynækologi og fertilitet. Det er i fertiliteten, klinikkens to jordemødre arbejder.

Læge og klinikejer Bjarne Stigsby mener, at jordemødre fungerer bedre i fertilitetsarbejde end sygeplejersker, fordi jordemoderens fagområde specifikt handler om kvinder. Samtidigt er de vant til at lave vaginale undersøgelser og til at vejlede videre frem i forløbet om selve fødslen og barselperioden. Her kan jordemoder Helle Beckmann og hendes jordemoderkollega trække på mange års erfaring fra fødegangsarbejde.

På klinikken har jordemødrene de indledende samtaler med patienterne, der skal i fertilitetsbehandling, hvor de blandt andet taler forløbet igennem og tager de relevante blodprøver, samt foretager analyser på blod- og sædprøver.

Patienterne kommer derefter til en samtale hos lægen, som vurderer, hvordan behandlingen mere præcist skal foregå for den enkelte patient. Her efter er det jordemødrene, der kører resten af fertilitetsbehandlingen. Jordemødrene foretager follikelscanninger og udfører selve inseminationen. Hvis kvinden bliver gravid, følger jordemoderen hende indtil 10. graviditetsuge. Hvis graviditeten ender med at gå til grunde, så er det også jordemoderen, der tager hånd om det, dog altid med relevant back up fra klinikkens læge.

Bjarne Stigsby forklarer, at det tager ca. et halvt år at oplære en jordemoder til at arbejde helt på egen hånd. Jordemødrene skal blandt andet oplæres i gynækologisk ultralydsscanning, follikelscanning, sædtælling og mikroskopering. Bjarne Stigsby understreger, at det er en forudsætning for en ansættelse hos ham, at jordemoderen på forhånd er oplært i at graviditetsscanne.

For at have hjælpepersonale skal man være i stand til at vise sine ansatte tillid, fortæller Bjarne Stigsby. På den måde bliver de en hjælp, som kan tage fra i klinikken. Hvis man hele tiden ånder sine ansatte i nakken, så er der ingen gevinst ved at have dem. Klinikken har udarbejdet en lang række retningslinjer, hvoraf jordemødrene har udarbejdet hen ved halvdelen. På den måde ved alle, hvad de har at rette sig efter i forskellige situationer.

Jordemoder Helle Beckmann søgte over i klinikverdenen efter mange år som fødegangsjordemoder. Hun var træt af døgn- og nattevagter, og savnede muligheden for at kunne yde optimal omsorg for de fødende på grund af tidspresset i det offentlige sygehusvæsen. Helle Beckmann føler i dag, at hun kan levere et fagligt tilfredsstillende stykke arbejde overfor hver enkelt patient – selvom der også er travlt i klinikken. Jordemødrene ser mellem 15 og 20 patienter om dagen, men der er altid god tid til den enkelte patient.

Helle Beckmann er også glad for den kontinuitet, der er i arbejdet. Hun følger patienterne tæt gennem hele deres behandling. Og ofte stopper det ikke der, idet mange kommer tilbage, når de ønsker barn nummer to.

OPLYSNINGER OM KLINIKKEN

'Gynækologisk Klinik Taastrup' er en gynækologisk speciallægepraksis beliggende i Taastrup. Klinikken har en læge, to jordemødre og to sekretærer/assistenter.

PLO FORESLÅR ...

'På patientens vegne' er PLO's udspil til bedre sammenhæng, større tilgængelighed og højere kvalitet i sundhedsvæsnet.

I udspillet foreslår PLO, at klinikkerne ansætter mere sundhedsfagligt personale, der kan varetage administrative opgaver, forebyggende og opfølgende konsultationer samt have en støttede funktion for blandt andre ældre og for psykisk syge borgere.

PLO foreslår desuden, at der etableres et samarbejde mellem de praktiserende læger og de ansattes organisationer, så et højt uddannelsesniveau hurtigt kan sikres.

Christian Freitag, formand for Praktiserende Lægers Organisation, siger om brugen af jordemødre i lægepraksis:

»Jordemoderforeningen er nok bedst til at kende til jordemodergruppens stærke sider. Men umiddelbart er det min erfaring, at jordemødre har en god faglig sundhedsvidenskabelig ballast, og den kommer man langt med i almen praksis. Dertil er jordemødre typisk vant til at arbejde selvstændigt og træffe beslutninger. Både i dagligdagen og under egentlige konsultationer med patienten/borgeren«.

»Omvendt er det klart, at de mange forskellige problemstillinger og patientgrupper, som man skal forholde sig til i almen praksis, er et lidt andet billede end en jordemoders typiske dagligdag, men jeg tror, der er flere ligheder end forskelle, når først man har lært rutinerne hos en praktiserende læge«.

»Det er oplagt, at almen praksis kan have gavn af forskellige kompetencer. Vi kan i høj grad lære af hinanden, og patienterne kan bruge personalet forskelligt, afhængigt af deres problemstillinger. Faggrupperne i almen praksis er meget lidt adskilte. Som jordemoder skal du også kunne ting, som ligger indenfor sekretærens, SOSU-assistentens eller sygeplejerskens område. Det skal man være indstillet på«.

Christian Freitag

Formand for

Praktiserende Lægers Organisation

JORDEMODERFORENINGEN

Sankt Annæ Plads 30
1250 København K
www.jordemoderforeningen.dk
sek@jordemoderforeningen.dk

Redaktion og tekst: Jordemoderforeningen

Grafisk produktion: Eks-Skolens Grafisk Design & Tryk

Foto: Lars Horn, Baghuset (s. 4), Claus Boesen (s. 6, 10), Heidi Lundsgaard (s. 8)

Uplag: 8.000

Udgivet: Oktober 2017